

М. Л. ШОСТАКОВСЬКИЙ,
аспірант Київського університету права НАН
України

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті визначаються основні особливості управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах, таких як Франція, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Швеція. Досліджено організаційну структуру органів управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах, наголошено на активній участі у здійсненні фінансової політики законодавчих органів державної влади та президента країни. До основних особливостей автором запропоновано віднести: активну участь усіх вищих гілок державної влади у формуванні та реалізації державної політики у сфері фінансів; широке коло органів та установ, які здійснюють контроль за фінансовою діяльністю; зосередження управління фінансовою діяльністю як в одному профільному міністерстві, так і в розподілі між декількома міністерствами, чітке розмежування повноважень між органами управління фінансовою діяльністю тощо.

Ключові слова: фінансова діяльність, органи управління, повноваження, Франція, Німеччина, Швеція, зарубіжні країни.

Вступ. Досліджуючи функціонування фінансової системи в суспільстві, наголосимо на тому, що організація управління фінансовою діяльністю в нашій державі дещо відрізняється від такого ж управління в зарубіжних країнах. У процесі реформування системи органів державної влади в Україні та їх повноважень необхідним є пошук нових підходів до функціонування цих органів з метою їх оптимізації, підвищення ефективності, результативності, соціальної спрямованості тощо. Важливе значення при цьому має досвід функціонування та управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах, які характеризуються високим розвитком економіки, стабільністю фінансової політики, зростаючою інтеграцією фінансових ринків у державі тощо.

Постановка завдання. Проблеми фінансів у науковій літературі досліджували значна кількість науковців, серед яких: Ю. М. Воробйов, В. П. Горин, В. М. Іванов, М. І. Карлін, Т. О. Кізіма, О. П. Кириленко, Н. Я. Кравчук, Л. О. Миргородська, О. А. Музика-Стефанчук, І. Я. Софіщенко, В. Б. Тропіна та ін. Проте лише частина з них розглядали особливості управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах. Актуальність статті обумовлена необхідністю проведення реформ системи органів державної влади в Україні, у тому числі й органів управління фінансовою діяльністю.

Метою статті є дослідження особливостей управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах. Для досягнення поставленої мети у статті здійснюється розгляд управління фінансовою діяльністю

у таких країнах, як: Франція, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Швеція.

Результати дослідження. Переходячи до безпосереднього розгляду мети нашого дослідження, пропонуємо окремо зупинитися на структурі органів управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах та взаємодії органів управління фінансовою діяльністю з іншими державними органами. Однією з держав, яка характеризується стабільною фінансовою системою та ефективною взаємодією органів державної влади у фінансовій діяльності, є Франція. Зазначимо, що Франція, маючи двопалатний парламент – Сенат та Національні збори, здійснює виконання фінансових законів та реалізацію державної політики обома палатами парламенту та президентом Франції, який має досить значні повноваження у сфері визначення фінансової політики [1]. Крім того, Франція не має спеціального органу, який би здійснював управління фінансами, тобто Міністерства фінансів як окремого органу, а функцію з реалізації державної фінансової політики покладено на Міністерство економіки, фінансів та бюджету. Цей орган поєднує в собі різноманітні функції у сфері фінансів, серед яких: безпосередня реалізація фінансової політики в державі, здійснення контролю за різноманітними фінансовими операціями, окремими контрольними функціями при безпосередній реалізації фінансової політики нижчестоящими органами влади тощо.

Характерною рисою управління фінансовою діяльністю у Франції є те, що в цій державі функціонує

велика кількість органів, до компетенції яких віднесено здійснення безпосередньої фінансової політики та фінансового контролю. Зокрема, особливістю управління фінансовою діяльністю у Франції є те, що таке управління здійснюється вищими органами державної влади. Це підтверджує думка Н. Ю. Мельничука, який зазначає, що у Франції, крім Міністерства економіки, фінансів та бюджету, працює адміністративне інспектування, яке здійснює три міжміністерські інспекції: Генеральна інспекція фінансів, Генеральна інспекція адміністрації, Генеральна інспекція соціальних справ. Крім того, науковцем названо й такі органи, як комісія фінансів, економіки та планування (Національна асамблея) і Комісія фінансового та бюджетного контролю (Сенат), Комісія фінансової прозорості політичного життя, яка контролює декларування доходів учасників політичного життя країни – переважно державних службовців [2, с. 58].

Цікавою з точки зору управління є система управління фінансовою діяльністю в США. Вищим органом у сфері управління США є Міністерство фінансів, яке досить часто йменують Казначейством. Іншим важливим органом у сфері управління фінансами варто назвати Адміністративно-бюджетне управління при Президентові, до компетенції якого віднесено контроль за витратною частиною бюджету [3]. Існування Адміністративно-бюджетного управління при Президентові підкреслює роль, значення та активну участь Президента держави в управлінні фінансовою діяльністю. Суттєва роль у США щодо здійснення фінансового контролю відведена Головному контрольно-ревізійному управлінню. За дорученням палат і комісій Конгресу США чи навіть окремих конгресменів Головне контрольно-ревізійне управління може здійснювати оцінку результативності державних програм і діяльності федеральних відомств; проводити спеціальні обстеження і перевірки обґрунтованості цін на продукцію; фінансово-економічних аспектів контрактів Міністерства оборони. Інспектори Головного контрольно-фінансового управління перевіряють також діяльність ревізорів виконавчої влади. В окремих випадках перевірки здійснюються в координації із слідчими органами Міністерства юстиції та іншими органами, наділеними відповідними повноваженнями [4, с. 178]. Як наголошує Дж. Шафрітц, діяльність контрольного управління полягає у здійсненні щорічних перевірок стану фінансів федеральних відомств та складанні документів і рекомендацій Президенту і Конгресу США на основі проведення перевірок [5, с. 126].

Крім того, особливістю управління фінансами у Сполучених Штатах Америки є те, що в цій країні управління фінансами розподілено між двома державними органами: Міністерством фінансів та Мит-

ною службою і Бюро алкогольних напоїв, тютюнових виробів та вогнепальної зброї.

Органи управління США наділені автономністю та самостійністю у здійсненні фінансової та податкової політики. Так, до органів управління фінансами віднесено ряд федеральних органів – Головне контрольно-ревізійне управління, Адміністративно-бюджетне управління, які підпорядковані Президенту країни. Існує й дорадчий орган у системі управління фінансами, який бере участь у формуванні основ фінансової та економічної політики держави. Важливу роль у фінансовому ринку США відведено товарним та фондовим біржам та спеціальним фондам США, які функціонують як самостійні фінансові установи.

Іншою країною, яка потребує дослідження, на нашу думку, є Німеччина. Загальне управління фінансами здійснюється на рівні вищих органів державної влади – Бундестагом. Міністерство фінансів Німеччини є головним органом у визначенні державної політики у сфері фінансів, який розробляє основи фінансової, податкової політики, визначає державний бюджет, його складові частини, здійснює контроль за виконанням державного бюджету та іншими фінансовими процесами в суспільстві. Крім того, у Німеччині поряд із Міністерством фінансів функціонують Федеральне відомство з фінансів і Федеральне управління державним боргом, які є підзвітними Федеральному міністерству фінансів. Перше відомство займається податковою перевіркою підприємств, оподаткуванням іноземних капіталовкладень, проблемами усунення подвійного оподаткування, друге – операціями з випуску та погашення позик і фінансуванням бюджетного дефіциту [6, с. 21]. Одним із основних органів фінансового контролю в Німеччині варто назвати Федеральну рахункову палату. Досліджуючи діяльність цього органу, В. М. Геєць зазначає, що правовий статус цього органу закріплено в Основному законі країни. До повноважень Федеральної рахункової палати віднесено здійснення контролю за бюджетним фінансуванням та управлінням економікою федерації. Науковець наголошує, що, здійснюючи ревізію правильності ведення рахунків, федеральна рахункова палата слідкує за дотриманням законів, бюджету й адміністративних приписів [7, с. 8–10].

У Великій Британії управління фінансовою діяльністю здійснює Державне казначейство, яке поєднує в собі функції Міністерства фінансів та Міністерства економіки. Державне казначейство очолює канцлер, а поряд із ним управління фінансовою діяльністю здійснюють генеральний скарбник, фінансовий секретар (перший заступник міністра), парламентський секретар і 5 лордів-уповноважених. На відміну від України, у Великій Британії існує ще й спеціалізований орган, до компетенції якого віднесено управління державним

боргом, – Агентство з питань управління боргом Великої Британії. Досліджуючи повноваження Агентства з питань управління боргом Великої Британії, Ю. Іваненко визначає такі його функції, а саме: управління державними грошовими залишками, оперативне управління депозитами, адміністрування інших державних зобов'язань з питань гарантування кредитів й інвестицій, управління послугами з придбання та продажу цінних паперів та ін. Воно функціонує як частина інституційної структури управління державним боргом у Великій Британії. Створення окремого Агентства супроводжувалося чітким розподілом функцій грошово-кредитної політики та управління боргом, щоб короткострокові рішення грошово-кредитної політики не впливали на її впровадження [8].

У Швеції, яка є парламентською монархією, головним відомством у справах державного контролю та обліку є Державне ревізійне управління. Його мета полягає в досягненні ефективного управління фінансовою діяльністю. Діяльність характеризується двома напрямками: проведенням щорічних ревізій фінансово-господарської діяльності національних установ і підприємств та ревізій ефективності державних закупівель. На відміну від багатьох інших європейських країн міністерства Швеції не наділені повноваженнями безпосереднього управління урядовими відомствами. Тому Конституція Швеції дозволяє парламенту та уряду мати власні структури контролю державного сектору [9, с. 139].

Таким чином, у зарубіжних країнах спостерігається значне різноманіття органів влади, які здійснюють управління та контроль у сфері фінансової діяльності, за цільовим та раціональним використанням фінансових ресурсів у державі. Таким чином, до основних особливостей управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах слід віднести:

1) активна участь всіх гілок державної влади у формуванні та реалізації державної політики у сфері фінансів та впровадженні фінансової політики в життя суспільства. Тобто в управлінні фінансовою діяльністю активну участь беруть органи законодавчої влади, президент країни, які у межах своєї компетенції не тільки приймають фінансові закони, розробляють та затверджують основні напрями фінансової політики, а й приймають найважливіші фінансові рішення держави. Так, наприклад, у США Міністерство фінансів, Адміністративно-бюджетне управління, Рада економічних консультантів діють у складі адміністрації президента, а отже, останньому

надано значні повноваження у формуванні та реалізації державної фінансової політики. Подібна ситуація існує й у Франції, у якій спостерігається значна участь Сенату, Національних зборів та Президента в управлінні фінансовою діяльністю держави;

2) наявність розгалуженої системи органів та установ, які здійснюють контроль за фінансовою діяльністю в державі, фінансовими операціями між різними органами державної влади у сфері фінансових відносин (наприклад, США, Велика Британія);

3) вищі органи державної влади у сфері фінансів можуть зосереджуватися як в одному міністерстві, зазвичай Міністерстві фінансів (США, Німеччина), так і бути розподілені між декількома міністерствами, як, наприклад, у Франції, Великій Британії;

4) у складі органів, які здійснюють управління фінансами в зарубіжних країнах, передбачено існування значної кількості допоміжних органів, окремих автономних підрозділів, відомств, до компетенції яких віднесено реалізацію конкретного напрямку фінансової діяльності (наприклад, регулювання грошового обігу, виплати державного боргу, здійснення боргової політики держави, податкової політики, економічної політики, здійснення аналітичної діяльності у сфері фінансів, облік та здійснення фінансової звітності тощо). Різноманітність органів управління фінансовою діяльністю спостерігається в таких країнах, як Німеччина та США;

5) наявність чіткого розмежування повноважень між допоміжними та автономними органами у сфері здійснення фінансового контролю. Тобто мова йде про чітке розмежування компетенції між автономними органами управління фінансовою діяльністю у відповідності до сфери їхнього впливу. Так, наприклад, досить чітко розмежовано контрольні функції між Федеральним відомством з фінансів і Федеральним управлінням державним боргом у Німеччині, Генеральною інспекцією фінансів, Генеральною інспекцією адміністрації, Генеральною інспекцією соціальних справ у Франції тощо.

Висновок. Як висновок зазначимо, що управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах здійснюється на основі тісного взаємозв'язку між найвищими органами державної влади, чіткою впорядкованістю суспільних відносин у цій сфері, неупередженим розподілом функцій між різноманітними органами державної влади у сфері реалізації фінансової політики, що, у свою чергу, є наслідком ефективної фінансової політики в таких країнах.

ЛІТЕРАТУРА

1. France Insurance Industry [Електронний ресурс] // Online economics community «EconomyWatch.com». – 2010. – 26 May. – Режим доступу: <http://www.economywatch.com/insurance/france-insuranceindustry.html>.

2. Мельничук Н. Ю. Тенденції управління фінансами Франції / Н. Ю. Мельничук // Актуальные проблемы современной науки : сб. тез. науч. работ IV Междунар. науч.-практ. конф. (Москва – Будапешт – Вена, 29 дек. 2015 г. / Междунар. науч. центр, 2015. – 104 с.
3. Government Finance Statistics Yearbook, 2001 International Monetary Fund, Washington D. C., 2001. – 208 p.
4. Фінанси зарубіжних країн : навч. посіб. / Т. О. Кізіма, Н. Я. Кравчук, В. П. Горин та ін. ; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль : Екон. думка, 2013. – 287 с.
5. Шафритц Дж. Классики теории государственного управления: американская школа / Дж. Шафритц, А. Хайд. / Моск. гос. ун-т. – М., 2003. – 800 с.
6. Тер-Мінассян Т. Створення казначейства в країнах з перехідною економікою / Т. Тер-Мінассян, П. Паренте Педро, П. Мартінес-Мендес // Робочий документ. – Міжнародний Валютний Фонд. – 1995. – 60 с.
7. Геєць В. М. Про єдність і суперечності у розвитку суспільства, держави, економіки / В. М. Геєць // Фінанси України. – 2012. – № 10. – С. 4–23.
8. Іваненко Ю. Агентство з питань управління державним боргом: досвід Португалії та Великобританії [Електронний ресурс] / Ю. Іваненко, А. Мамишев // Вісн. НБУ. – 2008. – Режим доступу: http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/1062991?cat_id=44.
9. Контроль і ревізія : навч. посіб. / Л. В. Дікань. – К. : Знання, 2007. – 327 с.

REFERENCES

1. France Insurance Industry // Online economics community «EconomyWatch.com». – 2010. – 26 May. *economywatch.com* Retrieved from: <http://www.economywatch.com/insurance/france-insuranceindustry.html> [In Ukrainian].
2. Melnychuk N. Yu. (2015) Tendentsii upravlinnia finansamy Frantsii [Trends in financial management France]. *Actual problems Modern Science: collections of works tezysov the Scientific Mezhdunarodnoy IV scientific conference '15 – Aktualnyye problemy sovremennoy nauki: sbornik tezisov nauchnykh rabot IV Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii (Moskva – Budapesht – Vena. 29 dekabrya 2015 roku)*. Mezhdunarodnyy nauchnyy tsentr [In Ukrainian].
3. Government Finance Statistics Yearbook, 2001 International Monetary Fund, Washington D. C. [In Ukrainian].
4. Kizyma T. O., Kravchuk N. Ya., Horyn V. P. (2013) *Finansy zarubizhnykh krain [Finance foreign countries]* (Kyrylenko O. P. Ed.). Ternopil: Ekonomichna dumka [In Ukrainian].
5. Shafritts Dzh. Khayd A.. (2003) *Klassiki teorii gosudarstvennogo upravleniya: amerikanskaya shkola [Classics of public administration theory]* Moskov. gosud. un-t. M. [In Russian].
6. Ter-Minassian T., Parente Pedro, P. Martines-Mendes (1995) *Stvorennia kaznacheistva v krainakh z perekhidnoiu ekonomikoiu [Creation Treasury in transition economies]* Robochyi dokument. Mizhnarodnyi Valiutnyi Fond [In Ukrainian].
7. Heiets V. M. (2012) Pro yednist i superechnosti u rozvytku suspilstva, derzhavy, ekonomiky [Unity and contradictions in the development of society, state, economy] *Finansy Ukrainy. – Finance of Ukraine, 10, 4–23* [In Ukrainian].
8. Ivanenko, Yu., Mamyshev A. (2008) Ahentstvo z pytan upravlinnia derzhavnym borhom: dosvid Portuhalii ta Velykobrytanii [Agency for Public Debt Management: the experience of Portugal and the UK] *acrada.gov.ua* Retrieved from: http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/1062991?cat_id=44 [In Ukrainian].
9. *Kontrol i reviziia: navch. posib. [Control and revision: teach. guidances]* (2007) K. : Znannia [In Ukrainian].

М. Л. ШОСТАКОВСКИЙ

аспирант Киевского университета права НАН Украины

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

В статье определяются основные особенности управления финансовой деятельностью в зарубежных странах, таких как Франция, Германия, Соединенные Штаты Америки, Великобритания, Швеция. Исследована организационная структура органов управления финансовой деятельностью в зарубежных странах, отмечено активное участие в осуществлении финансовой политики законодательных органов государственной власти и президента страны. К основным особенностям автором предложено отнести: активное участие всех высших ветвей государ-

ственной власти в формировании и реализации государственной политики в сфере финансов; широкий круг органов и учреждений, осуществляющих контроль за финансовой деятельностью; сосредоточение управления финансовой деятельностью как в одном профильном министерстве, так и в распределении между несколькими министерствами, четкое разграничение полномочий между органами управления финансовой деятельностью и т. п.

Ключевые слова: финансовая деятельность, органы управления, полномочия, Франция, Германия, Швеция, зарубежные страны.

M. L. SZOSTAKOWSKI

graduate of the Kiev University of law of the National Academy of Sciences of Ukraine

FEATURES OF FINANCIAL MANAGEMENT IN FOREIGN COUNTRIES

Problem setting. Exploring the financial system in the community, emphasize that the organization of financial management in our country is different from the same management in foreign countries.

Target of research. The problems of finance in the literature investigated a significant number of scientists, including: YM Vorobiev, VP Gorin, V. Ivanov, MI Carlin, TO Kizima, AP Kirilenko, NY Kravchuk, LA Mirgorodska, OA Music-Stefanchuk, IJ Sofischenko, V. B. Tropina and others.

Article's main body. This article identifies the key features of financial management in foreign countries, such as France, Germany, United Kingdom, Sweden. Organizational structure of financial management in foreign countries, emphasized the participation in the implementation of financial policies legislative bodies of the government and the president to the author of the main features offered include: active participation of all branches of state government in the formulation and implementation of state policy in the field of finance; a wide range of agencies and institutions that supervise the financial activities; concentration of financial management as one ministries and in the distribution between several ministries, a clear separation of powers between the financial management and so on.

Conclusions and prospects for the development. In conclusion we note that financial management in foreign countries is based on the close relationship between the highest state authorities, precise ordering of social relations in this field, impartial distribution of functions between the various public authorities in the implementation of monetary policy, which in its turn, is the result of effective financial policies in these countries.

Key words: financial activities, bodies of management, authorities, France, Germany, Sweden, foreign countries.